

Memo

Aan: Secretaris Wetenschappelijke Klankbordgroep normen water en lucht

Van:

CC:

Datum: 24 januari 2022

Ref: 58178003NL_M002

Re: Milieukwaliteitseisen voor 1,3,5-trimethylbenzeen (CAS# 108-67-8)

Het afvalwater van afkomstig van Shell Raffinaderij Nederland, vestiging Moerdijk, kan de stof 1,3,5-trimethylbenzeen (CAS# 108-67-8) bevatten. Het afvalwater wordt via een persleiding op de rioolwaterzuivering Bath geloosd. RWZI-Bath loost haar effluent op de Westerschelde.

De mogelijke effecten van de lozing van 1,3,5-trimethylbenzeen op de functies van de Westerschelde moeten geëvalueerd met behulp van de immissie-toets. Om deze toetsing mogelijk te maken zijn ecologische waterkwaliteitsnormen. Omdat er momenteel geen ecologische waterkwaliteitsnormen beschikbaar zijn, worden hiertoe in deze rapportage voorstellen gedaan.

Datamining

In eerste instantie is de website van het RIVM geraadpleegd of voor 1,3,5-trimethylbenzeen al normen beschikbaar zijn. Hierbij is gezocht op het CAS#. Vervolgens zijn de databases van ECHA en US-EPA (Ecotox) geraadpleegd aan de hand van het CAS#. Aanvullend is gezocht naar een stof-specifiek IUCLID dan wel OECD-rapport en is een brede screening van openbare literatuur uitgevoerd.

De resultaten van dit literatuuronderzoek staan in Bijlage 1 (stofgegevens) en bijlage 2 (ecotoxicologische data) weergegeven.

Voorstel voor milieukwaliteitseisen

De hieronder voorgestelde waarden voor de indicatieve JG-MKE en de indicatieve MAC-MKE zijn afgeleid conform de geactualiseerde handleiding voor het afleiden van indicatieve milieukwaliteitsnormen van het RIVM [RIVM, 2022].

Memo

Date: 24 Februari 2022

Ref: 58178003NL_M002

In bijlage 3 is het stappenschema voor de afleiding van de iJG-MKE uitgewerkt. In bijlage 4 is het uitgewerkte stappenschema voor de afleiding van de iMAC-MKE weergegeven. De afgeleide waarden zijn in onderstaande tabel weergegeven:

Parameter	Waarde (mg/L)
iMAC-MKE _{zoet}	0,6
iJG-MKE _{zoet, eco}	0,008
iJG-MKE _{water, voedselketen}	0,000316

De iJG-MKE in eerste instantie wordt bepaald door de laagste waarde van de parameters iJG-MKE_{zoet, eco} en iJG-MKE_{water, voedselketen}. De waarde bedraagt 0,000316 mg/L

De voorgestelde indicatieve milieukwaliteitseisen voor 1,3,5-trimethylbenzeen (CAS# 108-67-8) zijn:

iMAC-MKE	600 µg/L
iJG-MKE	0,32 µg/L

Referenties

- ECHA database, <https://www.echa.europa.eu>, CAS# 108-67-8, geraadpleegd op 17 Februari 2022
- Ecotox database, <https://cppub.epa.gov/ecotox>, CAS# 108-67-8, geraadpleegd op 15 Februari 2022
- OECD, 2012. "SIDS initial assessment profile C9 Aromatic Hydrocarbon Solvents category"; 17-19 April 2012
- RIVM, 2015. "Handleiding voor de afleiding van indicatieve milieurisicogrenzen"; L.R.M. de Poorter et al, RIVM-rapport 2015-0057.
- RIVM, 2018. "Risicobeoordeling 42 opkomende stoffen in oppervlaktewaterbronnen voor drinkwaterbereiding – Probleemstoffen op basis van Protocol monitoring toetsing drinkwaterbronnen KRW"; RIVM briefrapport 2018-0080, R.C. van Leerdam et al.
- RIVM, 2022. "Handleiding voor de afleiding van indicatieve milieurisicogrenzen – Deel 1 t/m Deel 5"; versie 1.0, RIVM-rapport.

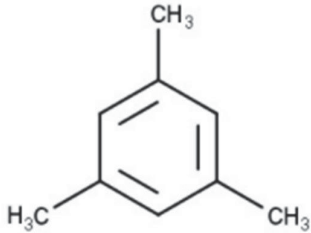
Memo

Date: 24 Februari 2022

Ref: 58178003NL_M002

Bijlage 1 Identificatie, classificatie, fysische chemische eigenschappen en milieuedrag van 1,3,5-trimethylbenzeen

Identificatie en Classificatie

Parameter	Waarde
Stofnaam	1,3,5-trimethylbenzeen
IUPAC-naam	Mesitylene
Synoniemen	Mesitylene
CAS-nummer	108-67-8
Stofgroep Epiwin	Neutral organics
Geharmoniseerde classificatie	H226 Licht ontvlambare vloeistof en damp H304 Kan dodelijk zijn als de stof bij inslikken in de luchtwegen terechtkomt H315 Veroorzaakt huidirritatie H319 Veroorzaakt ernstige oogirritatie H335 Kan irritatie van de luchtwegen veroorzaken H411 Giftig voor aquatische organismen met langdurige effecten
REACH / Zeer Zorgwekkende Stof	Nee
Molecuulformule	C9H12
Smiles	CC1=CC(C)=CC(C)=C1
Structuurformule	

Fysisch-Chemische eigenschappen

Parameter	Waarde	Opmerking	Ref.
Molecuulgewicht (g/mol)	120,2		ECHA
Smeltpunt (°C)	-44,72		ECHA
Kookpunt (°C)	164,74		ECHA
Oplosbaarheid in water (g/L)	0,0482		ECHA
Log Kow	3,42		ECHA
Dampspanning (kPa)	0,32		ECHA
Henri-coefficient (Pa.m ³ /mol)	0,00877		ECHA
Zuurconstante (pK _a)	n.v.t.		

Memo

Date: 24 Februari 2022

Ref: 58178003NL_M002

Milieuedrag

Parameter	Waarde	Opmerking	Ref
Afbreekbaarheid	Volledig afbreekbaar, maar niet binnen 10 dagen		ECHA
DT ₅₀ hydrolyse		Geen schatting mogelijk	EpiWin
DT ₅₀ water/sediment			
Log K _{oc} (L/kg)	2,97		EpiWin
BCF	1,924		EpiWin

Memo

Date: 24 Februari 2022

Ref: 58178003NL_M002

Bijlage 2 Overzicht ecotoxiciteitsgegevens voor 1,3,5-trimethylbenzeen (CAS# 108-67-8)

Overzicht acute ecotoxiciteitsgegevens

Soort	Blootstellings-duur	Eindpunt	Waarde (mg/L)	Stof	Bron
Bacteriën					
<i>No Data</i>					
Algen					
<i>Scenedesmus subspicatus</i>	48 h	EC50 growth	53	1,3,5-trimethylbenzeen	ECHA
<i>Agmenelium quadruplicatum (SW)</i>	5 - 8 d ¹	Niet gerapporteerd	0,5 – 10	Onbekende formulering ²	Ecotox
<i>Chlorella autotrophica (SW)</i>	5 - 8 d ¹	Niet gerapporteerd	2 – 5	Onbekende formulering ²	Ecotox
<i>Desmedesmus subspicatus</i>	48 h	EC50 growth	53	Onbekende formulering ²	Ecotox
Kreeftachtigen					
<i>Daphnia magna</i>	48 h	EC50	6	1,3,5-trimethylbenzeen	ECHA, Ecotox
<i>Belanus amphitrite</i>	1 h ¹	EC50	130000	Onbekende formulering ²	Ecotox
<i>Cancer magister</i>	96 h	LC50	4,3	Onbekende formulering ²	Ecotox
<i>Cancer magister</i>	48 h	LC50	13	Onbekende formulering ²	Ecotox
<i>Artemia salina</i>	24 h	LC50	14,2	1,3,5-trimethylbenzeen	Ecotox
<i>Daphnia magna</i>	24 h	ECO	40	Onbekende formulering ²	Ecotox
Vissen					
<i>Carassius auratus</i>	96 h	LC50	12,52	1,3,5-trimethylbenzeen	ECHA

¹ Duur van de test wijkt significant af van het OECD-protocol voor dit organismen

² Ecotox geeft naast het CAS# voor deze rapportage geen details wat betreft de samenstelling van de geteste stof in termen van chemical grade en zuiverheid. In voorkomende gevallen is geen analyse op het testmedium uitgevoerd en wordt wat betreft het eindpunt een gehalte gerapporteerd zonder duidelijke referentie naar de onderliggende stof.

Memo

Date: 24 Februari 2022

Ref: 58178003NL_M002

Overzicht chronische ecotoxiciteitsgegevens

Soort	Blootstellings-duur	Eindpunt	Waarde (mg/L)	Stof	Bron
Bacteriën					
No data					
Algen					
<i>Desmedesmus subspicatus</i>	48 h	EC10 growth	16	1,3,5-trimethylbenzeen	ECHA, Ecotox
Kreeftachtigen					
<i>Daphnia magna</i>	21 d	NOEC -repro	0,4	1,3,5-trimethylbenzeen	Ecotox, ECHA
<i>Daphnia magna</i>	21 d	NOEC-gedrag	2	1,3,5-trimethylbenzeen	Ecotox, ECHA
Vissen					
No data					

Grijs gearceerde eindpunten zijn geselecteerd voor het afleiden van de indicatieve milieukwaliteitseisen. Testen waarvan de testduur significant afwijkt van het OECD-protocol voor het onderliggende organisme zijn niet geselecteerd als basis voor het afleiden van de iMKE.

Bijlage 3 Uitwerking stappenschema afleiden iJG-MKE_{zoet, eco}Stappenschema 2 iJG-MKE_{zoet, eco}

Nr.	Vraag / Statement	Antw.	Conclusie / actie	Ga naar
1	Is er een gedegen Nederlandse JG-MKE of MTR beschikbaar voor landoppervlaktewater	Ja	iJG-MKE wordt niet afgeleid	STOP
		Nee		2
2	Is er een gedegen MTR _{zoet} beschikbaar?	Ja		3
		Nee		4
3	Voedselketenroute afgedekt door MTR _{zoet} ?	Ja	iJG-MKE wordt niet afgeleid	STOP
		Nee		4
4	Zijn er experimentele ecotoxiciteitsdata voor water?	Ja		6
		Nee		5
5	Is het gebruik van QSARs mogelijk (overleg met een expert)?	Ja		6
		Nee	iJG-MKE wordt niet afgeleid	STOP
6	Data voor	Alleen acuut	$iJG-MKE_{zoet, eco-acuut} = L(E)C50_{min}/AF$	12
		Alleen chronisch	$iJG-MKE_{zoet, eco-chronisch} = NOEC_{min}/AF$	11
		Acuut en chronisch	Leid beide hierboven genoemde waarde af	7
7	Dataset voor gehele acute basisset en/of gehele chronische basisset	Ja		8
		Nee		10
8	NOEC voor tenminste kreeftachtige of vis en NOEC beschikbaar voor soort met $L(E)C50_{min}$?	Ja	$iJG-MKE_{zoet, eco} = iJG-MKE_{zoet, eco-chronisch}$	9
		Nee	$iJG-MKE_{zoet, eco} =$ laagste van $iJG-MKE_{zoet, eco-acuut}$ en $iJG-MKE_{zoet, eco-chronisch}$	12
9	Potentieel gevoelige groep getest?	Ja	$iJG-MKE_{zoet, eco} = iJG-MKE_{zoet, eco-chronisch}^*$ 10	12
		Nee	$iJG-MKE_{zoet, eco} = iJG-MKE_{zoet, eco-chronisch}$	12
10	Is $NOEC_{min}$ voor dezelfde soort als $L(E)C50_{min}$?	Ja		11
		Nee	$iJG-MKE_{zoet, -eco} =$ laagste van $iJG-MKE_{zoet, eco-acuut}$ en $iJG-MKE_{zoet, eco-chronisch}$	12

Date: 24 Februari 2022

Ref: 58178003NL_M002

Nr.	Vraag / Statement	Antw.	Conclusie / actie	Ga naar
11	Data voor tenminste gehele chronische dataset en potentieel gevoelige groep getest	Ja	$iJG-MKE_{zoet, eco} =$ $iJG-MKE_{zoet, eco-chronisch} *$ 10	12
		Nee	$iJG-MKE_{zoet, eco} =$ $iJG-MKE_{zoet, eco-chronisch}$	12
12	$iJG-MKE_{zout, eco} = iJG-MKE_{zoet, eco} / 10$			13
13	Gebruik resultaat $iJG-MKE_{zoet, eco}$ de selectie van de $iJG-MKE_{zoet}$ Gebruik resultaat $iJG-MKE_{zout, eco}$ de selectie van de $iJG-MKE_{zout}$			

Resultaat voor afleiding $iJG-MKE_{zoet, eco}$ voor het 1,35-trimethylbenzeen (CAS# 108-67-8)

Step	Answer	Conclusion action	Go to
1	Nee		2
2	Nee		4
4	Ja		6
6	Acuut en chronisch	$iJG-MKE_{zoet, eco-acuut} =$ $L(E)C50min/AF =$ $6 / 1000 =$ $0,006 \text{ mg/L}$ $iJG-MKE_{zoet, eco-chronisch} =$ $NOECmin/AF =$ $= 0,4 / 500 =$ $0,0008 \text{ mg/L}$	7
7	Ja		8
8	Ja	Kies $iJG-MKE_{zoet, eco-chronisch}$	9
9	Ja (geen specifiek werkings-mechanisme verwacht)	$iJG-MKE_{zoet, eco} =$ $iJG-MKE_{zoet, eco-chronic} * 10 =$ $0,0008 * 10 =$ $0,008 \text{ mg/L}$	12
12		$iJG-MKE_{zout, eco} =$ $iJG-MKE_{zoet, eco} / 10 =$ $0,008 / 10 =$ $0,0008 \text{ mg/L}$	13
13	Gebruik resultaat $iJG-MKE_{zoet, eco}$ de selectie van de $iJG-MKE_{zoet} = 0,008 \text{ mg/L}$ Gebruik resultaat $iJG-MKE_{zout, eco}$ de selectie van de $iJG-MKE_{zout} = 0,0008 \text{ mg/L}$		

Er zijn ecotoxiciteitsgegevens beschikbaar voor zowel de complete acute basisset als ook chronische eindpunten voor algen en geleedpotigen beschikbaar, zie ook bijlage 1. De gehanteerde assessment factoren zijn overgenomen van tabel 1 van Deel 5 van de handleiding [RIVM, 2022].

Date: 24 Februari 2022

Ref: 58178003NL_M002

In onderstaande tabel zijn de triggers weergegeven om te bepalen of er mogelijk sprake is van doorvergiftiging in de voedselketen.

Trigger	Criterium	Resultaat voor 1,3,5-trimethylbenzenen
(Potentiële) zeer zorgwekkende stof	https://rvs.rivm/zeer-zorgwekkende-stoffen	Nee
Bioaccumulerende	Log K _{ow} >3 of Gemeten BCF (BAF) > 100 L/kg	Ja
OF: bekend of verdacht carcinogeen	H350 of H351	Nee
OF: bekend of verdacht mutageen voor geslachtscellen	H340 of H341	Nee
OF: bekend of verdacht effect op reproductie (op ongeboren kind of borstvoeding)	H360, H361 of H362	Nee
OF: IARC-classificatie als (verdacht) carcinogeen	Ingedeeld als IARC-groep 1, 2A of 2B	Nee

Op basis van de gegevens in bovenstaande tabel dient de humane route meegenomen te worden bij het afleiden van de iJG-MKE.

Het RIVM heeft een indicatieve TDI voor 1,3,5-trimethylbenzeen afgeleid [RIVM, 2018]. Deze waarde (0,01 mg/kg-Ig/dag) is gebruikt bij het herleiden van de iJG-MKE_{water, voedselketen}. Deze parameter kan worden berekend aan de hand van vergelijking 1 en vergelijking 2 uit Deel 2 van de handleiding [RIVM, 2022].

$$\begin{aligned}
 iMKE_{\text{humaan, voedsel}} &= 0,1 * iTDI * 70 / 0,115 && \text{(vergelijking 1)} \\
 &= 0,1 * 0,01 * 70 / 0,115 \\
 &= 0,609 \text{ mg/kg voedsel}
 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
 iMKE_{\text{water, voedselketen}} &= iMKE_{\text{humaan, voedsel}} / (BCF_{\text{voedselorganisme}} * BMF) && \text{(vergelijking 2)} \\
 &= 0,609 / (1924 * 1) \\
 &= 0,000316 \text{ mg/L}
 \end{aligned}$$

De waarde voor de bio-concentratiefactor is (BCF = 1924) is overgenomen uit de informatie in bijlage 1. De waarde voor de biomagnificatiefactor is bepaald conform het schema in paragraaf 2.2.7 van Deel 2 van de handleiding [RIVM, 2022]. Omdat er geen betrouwbare experimentele BCF beschikbaar is de waarde voor de BMF geselecteerd uitgaande van de log K_{ow}.

Bijlage 4 Uitwerking stappenschema afleiden iMAC-MKE

Stappenschema 3 iMAC-MKE_{zoet}

Nr.	Vraag / Statement	Antw.	Conclusie / actie	Ga naar
1	Is er een gedegen Nederlandse MAC-MKE of MAC _{eco} beschikbaar voor landoppervlaktewater	Ja	iMAC-MKE wordt niet afgeleid	STOP
		Nee		2
2	Zijn er experimentele ecotoxiciteitsdata voor water?	Ja		4
		Nee		3
3	Is het gebruik van QSARs mogelijk (overleg met een expert)?	Ja		4
		Nee	iMAC-MKE wordt niet afgeleid	STOP
4	Bereken iMAC-MKE _{zoet, eco}		iMAC-MKE _{zoet, eco} = L(E)C50 _{min} /AF	5
5	Bereken iMAC-MKE _{zoet, eco}		iMAC-MKE _{zout, eco} = iMAC-MKE _{zoet, eco} / 10	5

Er zijn ecotoxiciteitsgegevens beschikbaar voor de complete acute basisset, zie ook bijlage 1. De gehanteerde assessment factoren zijn overgenomen van tabel 2 van Deel 5 van de handleiding [RIVM, 2022]. Omdat de standaarddeviatie voor de log getransformeerde acute dataset voldoet aan het criterium voor een niet-specifiek werkingsmechanisme is een assessment-factor van 10 toegepast.

Basisgroep	Acute toxiciteit	Log getransformeerde acute toxiciteit
Alg	53	1,724
Geleedpotige	6	0,778
Vis	12,52	1,098
Berekende standaarddeviatie		0,481

Resultaat voor afleiding iMAC-MKE_{zoet, eco} voor 1,3,5-trimethylbenzeen (CAS# 108-67-8).

Step	Answer	Conclusion action	Go to
1	No		2
2	Yes		4
3	-		
4	Bereken iMAC-MKE _{zoet, eco}	iMAC-MKE _{zoet, eco} = L(E)C50 _{min} /AF = 6 / 10 = = 0,6 mg/L	
	De iMAC-MKE _{zoet, eco} is afgeleid als 0,6 mg/L De iMAC-MKE _{zout, eco} is afgeleid als 0,06 mg/L		